

Sài Gòn, ngày....tháng...năm.....

B n m n,

Hôm qua, trong lúc đang th th n trong m t hi u sách, thì b ng t đầu đó m t đi u nh c tr i lên, đi u nh c vô cùng quen thu c nh ng nó làm tôi xúc đ ng đ n th n th . Nói ra s b n c i, đó là b n “Vi t Nam -Vi t Nam” c a nh c sĩ Ph m Duy. Có l b n t h i s c m nh nào đã làm tôi xúc đ ng nh th . Th c ra đó cũng là câu h i c a tôi.

Ch c b n cũng bi t, nh ng nh c ph m đ c sáng tác tr c năm 75 v n chính th c không đ c công nh n và cho phép trính bày ho c xu t b n, dù đây ch đ n thu n là nh ng b n nh c có n i dung ca t ng quê h ng ch không có ý ch trích ch nghĩa, ch đ ho c cá nhân nào. Tò mò đ n g n thì m i bi t đây là gian hàng bán băng, đĩa nh c, và bài hát “qu c c m” kia ch là nh c d o đ u c a m t CD h c ti ng Vi t xu t b n t i Hoa K , và s dĩ có bài hát này ch vì đây là gian hàng nghe th CD tr c khi mua.

Ch a k p đ nh th n thì S n, ng i b n đi cùng nh đ c đ c suy nghĩ c a mình m i h i :”Ng c nhiên l m h b n ? Đ ng đây m t chút thì b n s c n ng c nhiên h n. Và n u b n ghé m t vào các cu n CD thì b n s c n nhi u thú v h n n a”... B n Vi t Nam – Vi t Nam v a đ t, m t ng i khách khác yêu c u nghe th m t đĩa CD v i bài M a Đêm Ngo i Ô, r i Tr ăng Tàn Trên Hè Ph , r i N i Bu n Hoa Ph ng... Đ ng trong khu băng đĩa c a m t nhà sách l n trong trung tâm Sài Gòn mà tôi ng nh đang ph Bolsa ho c khu ch 13 Paris... Bao nhiêu hình nh b ng tr v ch p ch n tr c m t.

S n đ a cho tôi xem m t ch ng CD, toàn nh ng ca khúc đ c nhà n c đánh giá là y m , là s n, có n i dung không lành m nh ho c c c k ph n đ ng đ c xu t b n t i h i ngo i và đ c sao chép và báy bán m t cách công khai trong các nhà sách, các ti m bán băng, đĩa nh c. Nhìn tôi say s a trong các b n boléro mà anh em mình v n hay g i là nh c “c i l ng”, S n nói : “đây lâu b n s hi u ra m t chân lý, đó là âm nh c Vi t Nam đã có nhi u lo i và nhi u giai đ n, t nh c ti n chi n, nh c Tr nh Công S n, nh c tr c a Tr ng K , nh c tình, nh c thính phòng, v.v... t t c đ u có th i, nh ng ch c có m t lo i nh c v n v i nh c u và ph c p trong m t t ng l p qu n chúng, và t thành th đ n thôn quê...”. Tôi nhìn b n mình đang thao thao b t tuy t trong bài di n văn hùng h n, n a say mê n a bu n c i : “Nh c gì?”, tôi h i.

S n tr l i m t cách ch c n ch và hãnh di n : “Nh c S n !”.

Và qu đ úng nh nh n xét bình đ c a S n, cái lo i nh c b x p vào h ng “gánh n c” này qu v n gi m t ch quan tr ng trong lòng ng i Vi t Nam. B n có th nghe nó b t k trong m t quán cóc nào, t i các b n xe, t i các phòng trà và dĩ nhiên là t i nhà riêng. Có l n v Đ ng Nai, đang chán ng t v i cái loa c a y Ban Nhân Dân Xã thì ngay căn nhà đ i di n bùng lên ti ng hát Thanh Tuy n v i bài “Sao Không Th y H i Âm”:

*“Theo năm tháng hoài mong, th g i đi m y n, đ i h i âm ch a th y
Anh i nh r ng đây, còn có em đêm ngày, lòng th ng nh v i đ y...”*

G m ! n m ch ng k n trên v ង và gi a khung c nh thôn quê v i gió hiu hiu t sân tr c ra sân sau mà nghe m y cái bài “gánh n c” này sao mà nó hay th . Ti ng hát ng t ngào phát ra t giàn máy hi-fi hi n đ i bóp ch t t t cái loa oe oé đang nhai đi nhai l i nh ng tin t c mà ch ng ai hi u nó mu n nói gì. Trong cái say s a y tôi ch t c m th y m t ni m vui...

Cũng trong m t l n đi hát karaoke, tôi ng c nhiên và sung s ng khi trong t p nh c đ c chia ra làm nhi u lo i, nh c tình, nh c ngo i qu c v.v... đ ng th i có nguyên m t m c nh c s n v i nh ng bài ca quen thu c. Hôm y n i h ng u, tôi th ch n m t bài n m trong danh m c các bài ca “h ng h ng” nh D y Mà Đi, Tr ng S n Đông Tr ng S n Tây, thì các b n đi cùng đã tr n m t :”Thôi đi cha, h ng bi t nh c m i thì có m t đ ng nh c s n đó tha h mà l a. đ đây mà hát nh c “cách m ng” này ng i ta t ng cha điên đ n n i”. Ch a bao gi b x a là điên mà tôi vui nh th . Nh ng tác ph m bình đ nh Căn Nhà Ngo i Ô, Tình L Đêm Bu n, Đ i Thông Hai M ... này qu đã qu t s m nh ng bài hát nh Bi t n Ch Võ th Sáu, anh hùng Núp, ho c bóng cây K nia, v.v...

L i cũng m t l n khác tôi th y m t đám ma ng ng tr c c a m t tr ng h c, đ i kèn tây ch i bài Tr ng Cũ Tình X a, h i ra m i bi t ng i quá c v n là giáo s c a tr ng y. Tôi không bi t thu sinh th i ông giáo này có “s n” nh tôi không nh ng tôi ch t nghĩ nh ng bài hát này ph i quen thu c l m khi n thân nhân m i ch n đ đ a ông ta vào lòng đ t...

Trong m t l n khác khi đang đi thăm H Long, thì b ng m t th ng bé ch 7, 8 tu i nh y lên khoang tàu và ê a m t bài hát, mà vì cái gi ng mi n bi n c a nó mà mãi sau tôi m i nh n ra đó là bài “Nó và Tôi”, cũng l i là m t bài “s n” h ng n ng. Tôi say s a nhìn th ng bé hát nh tr bài.

“Nó quê ngoài kia t lâu l m ch a n v ,

Ngày tôi g p nó nét đăm chiêu đêm nh p ngũ, th y th ng nhau nh u quá...”
Tiên s cái th ng hát láo. “Nó quê ngoài kia” ph i chẳng là ngoài B c, th này đích th m t anh di c 54 vào Nam đi lính qu c gia. Tôi nghĩ có l th ng bé ch ng hi u ý nghĩa bài hát nh ng có l đây là “th hi u” c a khách là nó hát ki m ti n. Trong khi y bên c nh nó là m t ông đ ng tu i đ i nón c i, ông ta nhìn th ng o t con “ph n đ ng” m t cách l đãng. Bi t đâu ch ng nhà ông y đã đ y m t t “s n” và ông ta đã thu c nh ng N i Bu n Gác Tr , Hai Mùa M a, hay Ga Chi u... h n ti u s c a nh ng Võ th Sáu, nh ng Đoàn văn B , Hu nh văn Bánh... Nh c “s n” qu đã v t Tr ng S n đ n kh p hang cùng ngõ h m và chinh ph c đ ng bào mi n B c. Cách đây không lâu, vào đúng ngày 30/4/2001, tôi có đ n thăm l i dinh Đ c L p, bù ngùi xúc đ ng nh l i hình nh xe tăng c ng s n B c Vi t i s p c a dinh. Nh ng ngày hôm nay, cho dù b chèn ép, truy lùng, nh c s n v n còn s ng và đang i s p cánh c a ki m soát t t ng c a nhà n c. T t ng này phút ch c đã làm tôi người ngoại và có v h hê sau c n xúc đ ng khi nhìn và nh l i nh ng giây phút u bu n cách đây 26 năm.

Vi t Nam trong nh ng năm g n đây, các phong trào ca nh c n r , nh ng v n ch là nh ng nh c ph m ra đ i sau năm 75. Trong các bu i sinh ho t t i các tr ng, các qu n, nh c sáng tác h i ngo i v n b c m hát, làm nh v i m t ch đ công an tr g t gao nh ngày nay cũng ch a đ đ qu n lý t t ng con ng i. Có l n tôi ghé thăm ngôi tr ng cũ vào đúng th i đ i m tr ng t ch c h i thi ca nh c. Ban t ch c có ra đ i u l nh sau :

“Các bài hát ph i có n i dung ca ng i Bác H , Đ ng và T Qu c Xã Hôi Ch Nghĩa. Không đ c hát nh ng bài ngo i ng và các sáng tác t i h i ngo i”.

Tôi n c c i khi báo chí trong n c m t m t k ch li t đ kích các “thành ph n l u vong ngoan c” đã bi u tình ch ng các cuộc l u di n c a các ca sĩ trong n c t i Hoa K và Úc, m t khác l i ngăn ch n không cho trình di n và tái phát hành các tác ph m sáng tác t i h i ngo i, m c dù n i dung ch ng có gì g i là “ch ng phá cách m ng” c . Nói gì thì nói, ng i ta v n có th tìm mua các bài hát này trong b t k m t ti m bán băng nh c nào. S c m đoán này ch có trên các ph ng ti n truy n thông và các sân kh u có t m vóc và do nhà n c qu n lý. Tôi còn nh có l n đang tìm mua nh c trong m t hi u sách l n thì có khách h i mua m t cu n CD v i ti ng hát Ng c Lan, và đ c tr l i : “nh c h i ngo i không có bán ở đây”. Tôi vô cùng ng c nhiên vì ng r ng sau 15 năm “đ i m i”, chuy n phân bi t này đã bi n m t. Nh ng t c kh c sau đó tôi đã tìm ra câu tr l i : trong studio nh c, gi a nh ng đĩa CD tình yêu, ng tr trên cao, là chân dung Karl Marx và Lenin... S l u tâm c a các b c y đ i v i t t ng nhân dân VN qu là toàn di n và tuy t đ i.

Tr l i chuy n nh c s n, đã nh u năm trôi qua, nh ng bài hát bình dân y dù r ng không đ c phép xu t b n và trình di n n i công chúng, nh ng trong các t đ i m ca nh c nh , các phòng trà, các quán karaoké, các quán ăn bình dân, và nh t là trong lòng m i ng i, nó v n mãi là nh ng k ni m sâu đ m mà không có m t b o l c nào có th tiêu di t n i.